

قرآن و علی(ع)؛ یک روح در دو کالبد

مفسر و مترجم قرآن کریم با تاکید بر اینکه معیت و همراهی حضرت علی(ع) با قرآن کریم چند وجه دارد، توضیح داد:

مفسر و مترجم قرآن کریم با تاکید بر اینکه معیت و همراهی حضرت علی(ع) با قرآن کریم چند وجه دارد، توضیح داد: وجه ظاهری یعنی ایشان جمع کننده قرآن و شارح و مفسر و عمل کننده به آن بودند و وجه باطنی یعنی روح قرآن و علی(ع) روح واحدی است و این دو طبق روایت نبوی هرگز از همدیگر جدا نمی شوند تا در حوض کوثر بر پیامبر(ص) وارد شوند.

محمدعلی رضایی اصفهانی به گزارش ایکن، حجت الاسلام والمسلمین محمدعلی رضایی اصفهانی؛ استاد جامعه المصطفی، مفسر و مترجم قرآن کریم در گفتاری به بحث معیت قرآن کریم و امام علی(ع) پرداخته است که متن گفتار وی به شرح زیر است؛

عن رسول الله(ص)؛ «علی مع القرآن و القرآن مع علی لن یفترقا علی الحوض»؛ پیامبر(ص) براساس این روایت فرمودند که علی با قرآن است و قرآن با علی. در حقیقت این حدیث شریف، معیت قرآن کریم و علی(ع) را نشان می دهد. این حدیث مکررا نقل شده و یا متواتر و متظاهر است و در منابع متعدد اهل سنت مانند معجم صغیر و کبیر، مستدرکات و در شیعه هم در امالی شیخ طوسی و ... آمده است.

این حدیث دو بخش دارد؛ علی مع القرآن و القرآن مع علی؛ در مورد بخش اول و اینکه این معیت چیست، چند توجیه و تفسیر می توان آورد. گاهی معیت، ظاهری است یعنی جسم امیرالمؤمنین(ع) با فیزیک قرآن معیت دارد یعنی ایشان جمع کننده قرآن بلکه اولین جمع کننده قرآن بود، آن حضرت مصحف مشهور را تدوین و با حواشی آوردند ولی مورد پذیرش حکومت قرار نگرفت یا می توانیم بگوییم که پیامبر(ص) یک نسخه از هر آیه و سوره را که توسط کاتبان نوشته می شد جمع آوری کرده و در منزلشان نگهداری می کردند و بعد از رحلت نبی اعظم، تحویل امیرالمؤمنین(ع) شد؛ این دو معنا برای معیت ظاهری.

اما معیت باطنی به این معناست که امیرالمؤمنین(ع) با باطن و حقیقت قرآن همراه بود؛ «لا یمسه الا المطهرون» یا «بل هم فی لوح محفوظ» یعنی کسی به قرآن دسترسی ندارد مگر مطهرون و مطهرون هم براساس آیه تطهیر؛ انما یریدالله لیذهب عنکم...؛ اهل بیت(ع) و در راس آن امیرالمؤمنین(ع) و حضرت زهرا(س) هستند.

پس علی(ع) دسترسی به باطن قرآن داشت و طریق رسیدن به باطن بود؛ البته رسیدن به باطن طرق مختلف دارد که در درجه و مرتبه اعلا آن، پیامبر(ص) و بعد امیرالمؤمنین(ع) و سایر ائمه(ع) قرار دارند.

معنای دیگر در مورد علی مع القرآن، این است که آن را به معنای معیت تفسیری بدانیم یعنی تفسیر قرآن برعهده امیرالمؤمنین(ع) است و ایشان شارح و شاهد قرآن بود؛ در روایت از آن حضرت داریم که هر وقت آیه و سوره ای نازل می شد من شاهد آن بودم و اگر حضور هم نداشتم پیامبر(ص) آن را به من می آموخت؛ علی(ع) کاتب وحی بود و فرمایشات ایشان و به خصوص نهج البلاغه، شارح قرآن کریم است و به نظر بنده همه نهج البلاغه، تفسیر قرآن است و از این ادعا بالاتر، روایات معتبر همه ائمه(ع) شرح قرآن است.

معیت تفسیری از این زاویه هم قابل بحث است؛ مصحفی که امیرالمؤمنین(ع) آن را جمع کرد روایات پیامبر(ص) هم در آن وجود داشت که شرح و تفسیر آیات قرآن کریم و قانون اساسی همراه با شرح بود ولی حکومت نتوانست آن را تحمل کند؛ در این مصحف، شرح نزول و مصادیق، تعیین شده بود و با مطامع حکومت وقت ناسازگار بود.

دیگر نوع معیت هم این است که روایات علی(ع) مؤید برای فهم و تفسیر قرآن کریم است زیرا عموماً مطالب اهل بیت(ع) براساس قرآن است و از امام صادق(ع) نقل شده است که هر وقت از ما چیزی پرسید جوابی که می دهیم بگویید از کجای قرآن بود.

معیت محتوایی هم معیت دیگری است یعنی محتوای قرآن در علی(ع) تجلی کرده است و در حقیقت، امام علی(ع) قرآن مجسم بودند؛ عقاید، گفتار، اخلاق و رفتار ایشان عین قرآن بود چنانچه گفته شده است که پیامبر(ص) دو معجزه داشت یکی قرآن و دیگری علی(ع). علی(ع) عامل به قرآن بود و سکوت و جنگ او هم بر اساس قرآن کریم بود.

معیت دیگر، معیت روحی است که از بقیه مهمتر است؛ یعنی روح قرآن با روح علی(ع) همسان و همراه است؛ در روایت ثقلین فرموده است: انی تارک فیکم الثقلین کتاب الله و عترتی ... عدم افتراق و جدایی قرآن و عترت به همین معناست. لذا روح کلی قرآن و امیرالمؤمنین(ع) یک چیز است و روح واحدی دارند. لن یفترقا؛ این دو از هم جدا نمی شوند و اگر فقط علی(ع) را بگیرد گمراه خواهد شد و اگر کسی فقط قرآن را مبنا قرار دهد، گمراه است. فرمود: این دو هرگز از هم جدا نمی شوند. ما ان تمسکتم بهما لن تضلوا ابدا.

بخش دوم حدیث هم فرموده و القرآن مع علی؛ مراد از این تعبیر آن است که قرآن، بیان کننده فضایل و جایگاه و مقام امیرالمؤمنین(ع) است؛ در قرآن کریم حدود ۷۰۰ آیه استخراج شده است که در شان ایشان است و حتی کتب اهل سنت تا ۵۰۰ آیه را در شان امیرالمؤمنین(ع) بیان کرده است که آیات مباحله، تطهیر، نذر و ... بخشی از آن است.

مطلب دیگر اینکه قرآن حق است و حق هم با علی(ع) است؛ در آیات متعددی خداوند قرآن را حق دانسته است و علی هم چون معیت با قرآن دارد، حق است. در آیه ۱۷۶ و ۲۵۲ بقره بر حق بودن قرآن تاکید شده است. این روایت که بحث شد در منابع متعدد شیعه و سنی آمده است و البته گاهی اندک تغییری در عبارات وجود دارد.

سومین معنای معیت هم معیت تمسکی است یعنی قرآن، ثقل اکبر و امیرالمؤمنین(ع) ثقل اصغر است و باید به هر دو تمسک کنیم. فخررازی در ذیل آیه مباحله گفته است که این آیه بزرگترین فضیلت اهل بیت(ع) است و در این آیه خداوند فرموده است: ثم نبتهل. انفسنا یعنی اینکه؛ گفت پیامبر که علی جان من است/ هم به جان علی و جان پیامبر صلوات. حقیقت پیامبر(ص) و علی(ع) و قرآن کریم یکی است و اینها از هم جدا نیستند تا اینکه در حوض کوثر به یکدیگر ملحق شوند و همه اینها هم با حضرت مهدی(عج) یکی هستند و همگی روح واحدی دارند.